

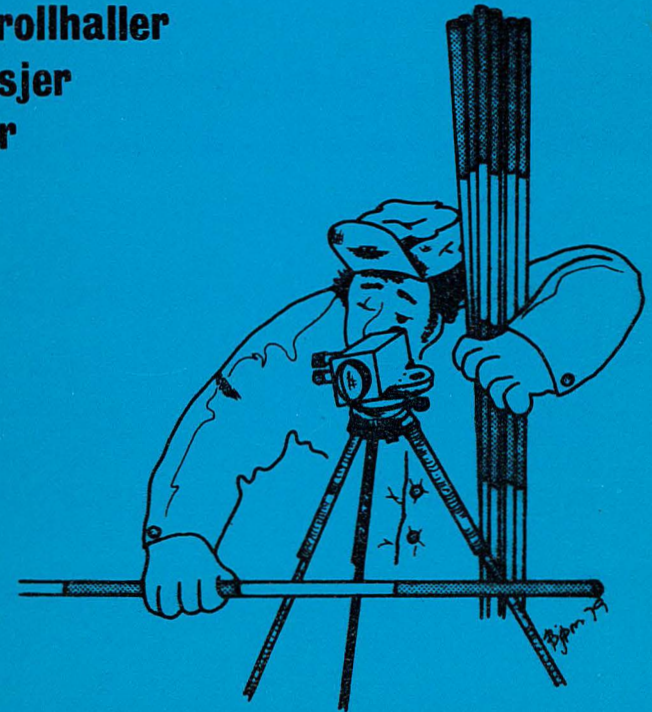
Hefte 1:**UNGDOM OG ARBEID**

Vern & Miljøserien Del 2:

- Hefte 1: Ungdom og arbeid
" 2: Krav til bygninger
" 3: Sveising og skjæring
" 4: Trykkluft
" 5: Løfteinnretninger og redskap
" 6: Sliping
" 7: Truck- og truckkjøring
" 8: Brannvern
" 9: Helseskadelige stoffer
" 10: Fysiske miljøfaktorer og målinger
" 11: Personlig verneutstyr
" 12: Førstehjelp

Vegdirektoratet
Håndboksekretariatet
Boks 8109 Dep
OSLO 1

Vern og miljøserien
Del 2: Verksteder
Kontrollhaller
Garasjer
Lager

HÅNDBØKENE I STATENS VEGVESEN

Dette er en håndbok i vegvesenets interne håndbokserie - en samling fortløpende nummererte publikasjoner som først og fremst skal tjene som praktiske hjelpemidler for den enkelte tjenestemann ved utførelse av de ulike arbeidsoppgaver innen etaten.

Det er den enkelte fagavdeling innen Vegdirektoratet som har hovedansvaret for utarbeidelse og ajourføring. De daglige fellesfunksjoner som utgivelse av håndbøker føres med seg, blir ivaretatt av det sentrale håndboksekretariatet.

Vegvesenets håndbøker utgis på 3 nivåer:

Nivå 1 - Grå bunnfarge på omslaget - omfatter Lover, Avtaler og Forskrifter som godkjennes av overordnet myndighet eller av Vegdirektoratet etter fullmakt.

Nivå 2 - Oransje bunnfarge på omslaget - omfatter Normaler og Retningslinjer som godkjennes av Vegdirektoratet.

Nivå 3 - Blå bunnfarge på omslaget - omfatter Veiledninger, Lærebøker og Vegdata - som godkjennes av Vegdirektoratets avdelinger.

Vern- og miljøserien

Del 2: Verksteder, kontrollhaller etc.

Nr. 013: Vegvesenets håndbokserie

Hefte 1: Ungdom og arbeid

Ansv.red.: Jac Erik Gjeltten, Hedmark

Tegninger: Bjørn Johansen, Hedmark
Stein Fossheim, Akershus

Opplag: 2 500

Trykk: Lobo Oslo

SBN-82-7207-045-6

FORORD

Dette er et nytt prøvehefte i vegvesenets håndbokserie om verne- og miljøspørsmål. Utgivelsen av heftene skjer i nært samarbeide mellom verneledere i enkelte fylker og Vegdirektoratet.

Ansvarlig for den videre oppfølging av dette heftet er verneleder i Hedmark, Jac Erik Gjeltten.

Vi ønsker å vinne erfaring med denne type hefter- og ikke minst er det viktig at innholdet blir nøye vurdert og kommentert av de som står overfor slike spørsmål i det daglige.

Vi ber derfor alle som får heftet om å gå kritisk gjennom det, gjøre merknader der det er feil, se etter om ting er utelatt, påpeke det som må forklares bedre osv.

Ta deretter kontakt med den ansvarlige redaktør for heftet - eller en av de andre medlemmene i redaksjonsområdet:

Tor Arnevåg	Vern og Velferd
Egil Bakke	Møre og Romsdal
Jac Erik Gjeltten	Hedmark
Knut Tjelle	Akershus
Arne Larsen	Vegdirektoratet
Øivind Dahlen	Vegdirektoratet

slik at neste utgave kan bli enda bedre.

Vegdirektoratet
Kontor for teknisk rasjonalisering
Håndboksekretariatet

INNHOLD

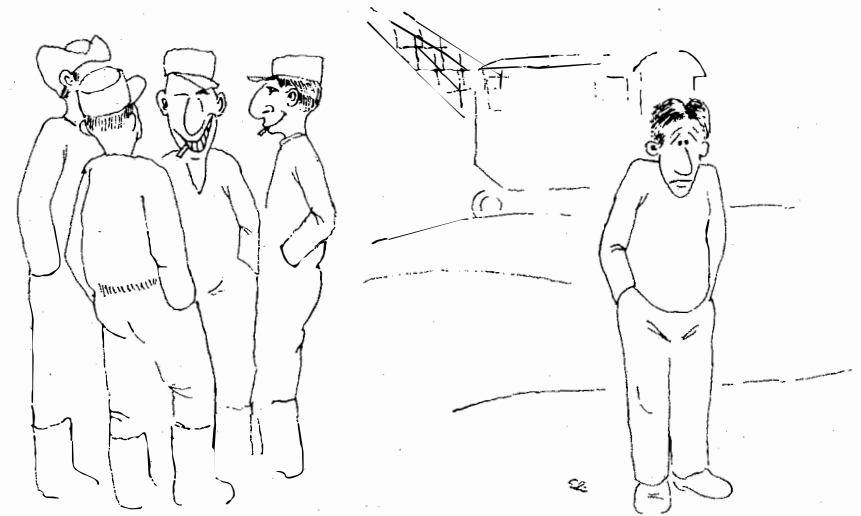
	Side
Den nyansatte	7
Generelt om arbeid for ungdom 13-18 år	9
Kjøring av traktor og andre vegarbeidsmaskiner	18
Skader under kvisting	19
Tips til sommerjobbere	21

DEN NYANSATTE

Hvordan føles det å begynne på et nytt arbeidssted

Det varierer naturligvis for de forskjellige mennesketyper. Noen føler seg sikre, tar fatt der de blir plassert, og orienterer seg systematisk i omgivelsene og arbeidsoppgavene.

Slik ønsker vi jo at alle kan ha det. Men det er ikke så enkelt. De fleste er usikre og redde for å handle på egen hånd, fordi de føler seg fremmede i de nye omgivelsene. De har behov for en innføring, en ledende hånd i arbeidet og en personlig kontakt som kan hjelpe dem til å bli fortrolige med miljøet og de enkelte kolleger.

Alle har behov for personlig kontakt

Førsteinn-trykket

Undersøkelser har bekreftet hva de fleste av oss vet av egen erfaring, nemlig at førsteinntrykket av en arbeidsplass har stor betydning for en arbeidstakers trivsel og lyst til å bli i arbeidet.

Hvem veileder den nye?

Det er som regel naturlig at det enten er den nærmeste overordnede eller en kollega av den nyansatte som bør veilede og gi den kunnskap som er nødvendig for at nykommeren så snart som mulig kan bli effektiv i sitt nye arbeid.

Arbeidsperiode

De fleste unge arbeidstakere som tas inn i Vegvesenet hvert år, er vesentlig skoleungdom/sommerjobbere. Størparten av disse er "inne" omlag 6 uker.

Det arbeidet disse settes til trenger vanligvis ikke noen lang tilvenningsperiode.

Minstekrav til den som tar i mot nye arbeidstakere

- Registrér vedkommende. For arbeidstakere under 18 år benyttes St. arbeidstilsyns skjema nr. 153) side 15.
- Er vedkommende under 18 år, og skal være i arbeide over 6 uker, må vedkommende til legeundersøkelse. Her benyttes Arbeidstilsynets skjema, Best. nr. 333. - Se også best. nr. 212 Ungdoms betjening av farlige maskiner.
- Hvis arbeidet tilsier det, skal verneutstyr utleveres før arbeidet settes i gang.

- og dessuten - Presentér vedkommende for arbeidskolleger.
- Informer om vernetjenesten på stedet. For lengere inntak, også om Fag- og tjenestemannsorganisasjoner.
- Informér om arbeidet.

GENERELT OM ARBEID FOR UNGDOM 13-15 ÅR

I lov om arbeidervern og arbeidsmiljø av 4. februar 1977 er det i kapittel IX fastsatt bestemmelser om arbeid av barn og ungdom. Med hjemmel i § 35 a-c har direktoratet fastsatt Forskrifter om arbeid av grunnskoleelever som har fylt 13 år.

Personer over 13 år kan utføre lett budtjeneste

Over 13 år

For personer som har fylt 13 år, er det i forskriftenes punkt 1 nevnt 4 konkrete typer arbeid som de kan utføre.

- lett budtjeneste
- lett rydde- og/eller pakkearbeid
- Lett ombæring av post og aviser

samt annet lett arbeid av tilsvarende art.

Over 15 år

Personer som har fylt 15 år kan nyttes til arbeid som ikke kan være til skade for deres helse, utvikling eller skolegang. Dette kan f.eks. være:

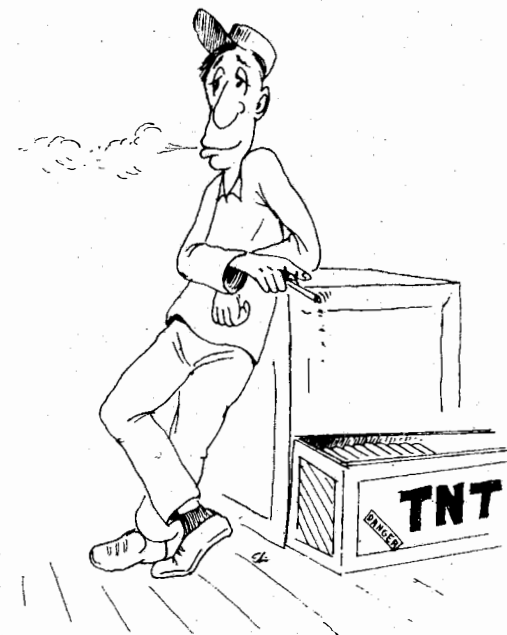
- kontorarbeid
- bibliotekarbeid
- arbeid ved utsalgssteder
- arbeid på bevertningssteder, pensjonater, campingplasser o.l.
- opprydnings- og vedlikeholdsarbeid, beplantning.

Ungdoms-
skoleelever

Som ledd i grunnskolens opplæringstilbud/alternativ opplæring eller tilknytning til dette, kan også skoleelever over 14 år utføre arbeid som nevnt ovenfor.

Tvil om
arbeidet
er til-
latt

Spørsmålet om arbeidet er tillatt skal alltid forelegges Arbeidstilsynet til avgjørelse dersom det foregår på steder i virksomheter hvor:

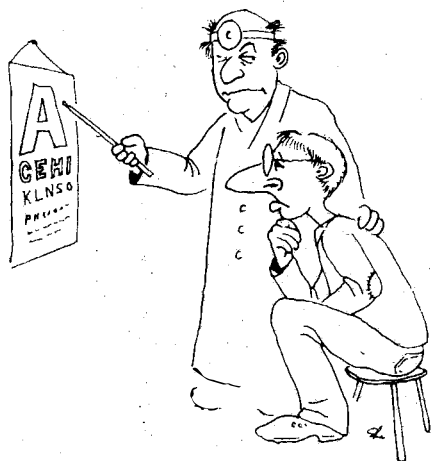

Arbeidet må ikke føre til helseskade

- a) det er nødvendig å bruke personlig verneutstyr for å forebygge skader,
- b) det er mekaniske innretninger, kjeler o.l. som kan medføre skaderisiko for dem som oppholder seg i nærheten,
- c) det behandles, brukes, oppbevares eller fremstilles kjemiske stoffer som kan føre til helseskade.

Legeundersøkelse av arbeidstakere under 18 år

Arbeidstakere under 18 år som tas inn for et tidsrom over 6 uker skal gjennomgå en grundig legeundersøkelse. Dette for å avgjøre om vedkommende er fysisk skikket for det arbeid han/hun søker. Legen skal være spesielt oppmerksom på skjulte legemsfeil

Legeundersøkelse for arbeidstakere under 18 år

eller svekkelse av annen art som kan forverres ved det aktuelle arbeid. Supplerende spesialundersøkelser må foretas etter behov. (Se også Frisberg: Arbeidsmiljøloven med kommentarer, bilag 23).

Resultatet av undersøkelsen føres på Arbeidstilsynets skjema bestilling nr. 333.

Hvem skal ha legeerklæringen?

Legeerklæringen leveres den undersøkte som skal levere den videre til arbeidsgiveren.

Arbeidsgiveren skal oppbevare legeerklæringen slik at den er tilgjengelig for Arbeidstilsynet, men ikke for uvedkommende.

Statens arbeidstilsyn
Direktoratet

Fylles ut i to eksemplarer. Arbeidsgiveren sender et eksemplar til Arbeidstilsynets distriktskontor.

Legeerklæring

I samsvar med Forskrifter om legeundersøkelse av unge arbeidstakere, fastsatt av Direktoratet for arbeidstilsynet den 22. september 1977 med hjemmel i lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, § 36 har jeg undersøkt.

.....
 Navn Adresse Født
 som ønsker å ta arbeid som ..... hos
 Stilling (arbeids art)
 Virksomhetens navn Adresse

Jeg finner at vedkommende er/ikke er¹⁾ medisinsk skikket til det oppgitte arbeid.

Bør lege konsulteres ved skifte av arbeid? Ja/Nei¹⁾

Merknader: .....

Tidsbegrensning¹⁾ — til²⁾ .....

..... den .....

.....
 Legens stempel og underskrift

Utfylles av arbeidsgiver:

Ovennevnte arbeidstaker er ansatt hos meg/oss¹⁾ fra: .....

.....
 Arbeidsgiver

.....
 Adresse

¹⁾ Stryk det som ikke passer

²⁾ Attesten er normalt gyldig i ett år

Arbeidsgiveren skal sende Arbeidstilsynets distriktskontor gjenpart av legeerklæringen.

Listeføring

Arbeidstakere som sysselsetter arbeidstakere under 18 år, skal føre liste over dem. Listeføring kan unnlates i virksomheter som sysselsetter mindre enn 20 arbeidstakere. Listens forside vises på neste side, skjema nr. 153.

Listens innhold

Listen skal inneholde følgende opplysninger:

- 1) Arbeidstakerens navn, adresse og personnummer.
- 2) Arbeidets art.
- 3) Foresattes navn og adresse.
- 4) Hvor lang den daglige arbeidstid er og på hvilken tid av døgnet arbeidet foregår. Hvis arbeidstakeren er skoleelev, skal også den ordinære skoletida oppgis.
- 5) Når vedkommende begynte og eventuelt sluttet i arbeidet.
- 6) Tidspunkt for avvikling av minst 3 ukers fritid i sommerferien for dem som går på skole.

Hvem fører listene?

Listene føres og oppbevares av oppsynet som har den daglige arbeidsledelse. Listene skal være tilgjengelig for Arbeidstilsynet og verneombud.

Fylker med egne lister

For at personalavdelingene på vegkontorene skal ha oversikt over alle

Statens arbeidstilsyn
Direktoratet

Skjema nr. 153

Hfølge regler fastsatt av Kommunal- og arbeidsdepartementet 23. august 1958 skal denne liste føres av bedrifter i industri, håndverk, bygge- og anleggsarbeid, lagerarbeid og transportvirksomhet (unntatt tjeneste i Postverket og Telegrafverket) og av herberg- og bevertningsbedrifter med flere enn 2 arbeidere under 18 år. Arbeidsgiver eller hans stedfortreder som unnlater å føre listen vil kunne straffes med bøter, jfr. Lov om arbeidervern av 7. desember 1956 §§ 64 — 3 og 65.
Listene skal føres å jour til enhver tid og forevises arbeidstilsynets tjenestemenn når det blir krevd.

LISTE

OVER

ARBEIDERE UNDER 18 ÅR, SOM ARBEIDER I

i ..... by (herred)
Fastsatt av Direktoratet for arbeidstilsynet, jfr. § 39 i Lov om arbeidervern av 7. desember 1956 med senere endringer.

korttidsinntak (inntil 6 mndr.) er det enkelte vegkontor som har utarbeidet egne lister for denne registrering.

Samtidig som dette gir en god oversikt for personalavd./lønningskontor, gir det hovedtillitsmannen en lett-vint mulighet for å følge opp korttidsinntak.

Se særavtalen for tidsrommet
1. mai 1978 - 30. april 1980, side 6.

"Pkt. b) Det nye ansettelsesreglement for Statens vegvesen - som trer i kraft fra 1. april 1976 - gjøres fra 1. mai 1976 også gjeldende ved ansettelser av arbeidstakere under særavtalen. Dog er det partenes forutsetning at inntak av arbeidstakere for arbeidsoppdrag i inntil 6 måneder alltid skal innrapporteres til hovedtillitsmannen."

Den listen som gjengis på neste side har vært i bruk ved et vegkontor siden 1977.

I likhet med skjema nr. 153 er det oppsynet som fyller ut disse listene. De sendes personalavdelingen som igjen tar kopi til hovedtillitsmann.

STATENS VEGVESEN
VEGSJEFEN I

Behovet for korttidsinntak har sin bakgrunn i (kryss av) :

Sykefravær

Ferieavvikling

Sesongmessige svingninger m.h.t. arbeidsmengde

Spesielle arbeidsoppgaver som skal utføres

Andre forhold

NB! Avkryssing ovenfor skal bare foretas på det skjema som sendes vegkontoret

INNTAK SOM KORTTIDSHJELP I VEGVESENET FOR
INNTIL 6 MÅNEDERS VARIGHET

Navn: _____

Adresse: _____

Inntatt hos (vegmeister/oppsynsmann): _____

Inntatt fra dato : _____

Antatt sluttdato : _____

Hovedsakelig arbeid som skal utføres : _____

Lønnsbetingelser : _____ pr. time

Yrkesgruppe : _____

Fødselsår/dato : _____

Tidligere inntatt i vegvesenet/år : _____

Eventuelle lønnstillegg utbetales i følge bestemmelser i "Særavtalen" og i "Fellesbestemmelsene".

Vegmeister/oppsynsmann kan gi nærmere orientering om dette.

Eget oppsigelsesbrev vil normalt ikke bli utferdiget, da antatt sluttdato er å anse som oppsigelsesdato.

_____, den _____

vegm. / opps.m. / avd.leder

KJØRING AV TRAKTOR OG ANDRE VEGARBEIDS- MASKINER

Øvelses-
kjøring

Selv om det i forskriftene er forbud mot å sette ungdom under 18 år til farlig arbeid i jordbruket, (Best.nr. 193) er det fastsatt visse regler for øvelseskjøring med traktor, for ungdom mellom 15 og 16 år. (Best.nr. 238).

Øvelseskjøring bør normalt ikke forekomme i vegvesenet.

Best.nr. 238
pkt. 2

"Den ansvarlige leder av bedriften må forvisse seg om at ungdom som skal drive øvelseskjøring er fysisk og psykisk skikket for traktorkjøring ....."

Legeunder-
søkelse

Det som her står vil innebære at vedkommende må gjennomgå en grundig legeundersøkelse.

Vegvesenets bruk av arbeidstakere under 18 år begrenser seg vesentlig til skoleelever som er inne i 6 uker. Disse trenger normalt ingen legeundersøkelse.

Kjøring av vegarbeidsmaskiner skal bare utføres av kvalifiserte førere

SKADER UNDER KVISTING

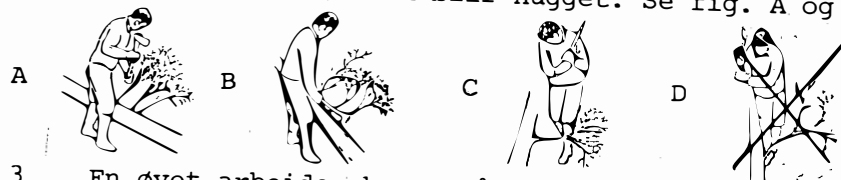
Rydding av skog langs våre veger er et arbeid som stadig er på gang innen vegvesenet, men en gjenganger blant skademeldingene er dessverre ofte: "Skadet under kvisting."

Kvistingen utgjør en vesentlig del av ryddingsarbeidet i skog og kratt. Også unge arbeidstakere blir ofte satt til slikt arbeid.

Dessverre viser det seg at ungdom blir hyppigere skadet enn andre. Ofte er dette helt nybegynnere, f.eks. skoleungdom som har tatt en sommerjobb. Årsaken er manglende erfaring og derved ofte gale arbeidsstillinger og arbeidsteknikk.

Nedenfor er det satt opp noen verneregler som nybegynnere bør merke seg.

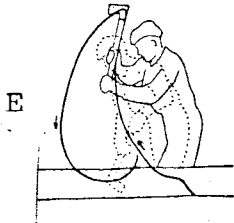
- 1 Da kvisting foregår med hurtige og tildels store bevegelser, er det viktig å få til en stødig stilling med god balanse.
- 2 Hovedreglen er at en skal stå på motsatt side av stammen hvor kvisten blir hugget. Se fig. A og B.

- 3 En øvet arbeider kan også hugge kvisten på samme side hvis den riktige arbeidsstilling blir inn-tatt se fig. C. En forutsetning er at en aldri står i øksens bevegelsesbane. Se fig. D.
- 4 Hvor terrenget tillater det skal en stå nær kvisten man arbeider med. En skal ikke strekke seg for å nå lengst mulig, men følge på.

- 5 Det er viktig at en ikke holder for hardt i øksen. Du bør nytte takskifte dvs. at fremre hånd glir fram langs skaftet i løftet, fig. A, for så å gli inntil den bakre hånden når ned-svinget tar til, fig. C.
- 6 Det er viktig at en får til en god kroppsføring, da dette vil bidra til at arbeidet går lettere. En god kropps- og økseføring er vist på fig. E. Det sees her hvordan øksen, etter at den frie svingbevegelsen er ferdig, trekkes inn til kroppen idet fremre hånd glir fram langs skaftet.

Husk: Stå ikke i øksens bane!
Avpass huggenes kraft!

TIPS TIL SOMMERJOBBERE

- Forholdet til arbeidsmiljøloven** Sommerjobbere og andre unge arbeidstakere skal være klar over at arbeidsmiljølovens bestemmelser gjelder for dem på linje med alle andre arbeidstakere.
- Avtale** Det aller første en bør gjøre, er å få skikkelig klarlagt alle forhold ved arbeidet på forhånd og helst få det fastlagt i skriftelig avtale.
- Alderens betydning** Alderen din bestemmer hva slags arbeid du kan ta og hvilken arbeidstid du kan pålegges å ha.
- På neste side er det gitt en kort orientering om hva slags arbeid ungdom på forskjellige alderstrinn kan påta seg - og litt om arbeidstidene.
- Fritid for skoleungdom under 18 år** Ungdom i sommerjobb må være oppmerksom på at den som er under 18 år og går på skole skal ha minst 4 ukers fritid i året, og minst 3 av disse ukene skal tas i sommerferien.
- Feriegodtgjøring** Arbeidsforholdet må vare minst 6 dager for å gi rett til feriegodtgjøring. Den utgjør 9,5% av arbeidsfortjenesten. Feriegodtgjøringen skal utbetales sammen med siste lønning når jobben er slutt.

HVA SLAGS ARBEID ER TILLATT? - OG LITT
OM ARBEIDSTIDENE

Under
13 år

Hovedregelen er at du ikke kan ta løn-
net arbeid overhodet.

Unntak er en del arbeid i jordbruket.

Over 13 år
Grunnskole-
elever

Lett budtjeneste, lett rydde- og pakke-
arbeid o.l.

Arbeidstid:

Ved gjennomsnittsberegning ikke over-
stige 9 timer pr. dag eller 48 timer
pr. uke uten særskilt tillatelse fra
Direktoratet for arbeidstilsynet.

Overtidsarbeid tillates ikke. Mellom
hver arbeidsperiode skal du ha fri
minst 12 timer, og du har ikke lov
til å jobbe mellom kl. 21 og 7.

Over 15 år
Grunnskole-
elever

Kontorarbeid, bibliotekarbeid, o.l.,
opprydding og vedlikeholdsarbeid i
parker, gravlund osv.

Arbeidet må ikke være til skade for
elevens helse, utvikling eller skole-
gang.

Over 15 år
Ferdig med
grunnskolen

Som regel medfører dette adgang til
flere typer arbeid, men unntatt er
det en regner som farlig arbeid. I
praksis kan det være betjening av
ulike typer maskiner.

Arbeidstid:
Som for 13 år.

Andre forhold:

Lærlinger over 15 år kan settes til
opplæring i betjening av maskiner hvis
det inngår i kontrakten og dette skjer
under oppsyn og kyndig hjelp.

16-18 år

Som når du er 15 år, bare noe større
adgang til opplæring på spesialmaski-
ner hvis du har slik kontrakt og dette
skjer under oppsyn og kyndig veiledning.

Arbeidstid:

Du har ikke lov til å jobbe mellom
kl. 23 og 06. Overtidsarbeid tillates
ikke.

Over 18 år

Du kommer på lik linje med alle andre
arbeidstakere slik at arbeidsmiljø-
lovens bestemmelser gjelder. Du kan
selvstendig betjene en rekke maskiner
når opplæring er gitt og forholdene
for øvrig er forsvarlige.

Arbeidstid:

Slik som arbeidsmiljøloven bestemmer
for alle voksne arbeidstakere. Du kan
ha overtid og nattarbeid hvis lovens
krav ellers oppfylles.

Bestemmelser
om arbeid av
barn og ung-
dom

Publikasjoner fra Statens arbeidstil-
syn.

Best.nr. 328: Arbeid av barn og ung-
dom.

" 212: Ungdoms betjening av
farlige maskiner.

" 193: Forskrifter om forbud
mot å sette ungdom
under 18 år til farlig
arbeid i jordbruket.

Disse heftene fås ved Arbeidstilsynets
kontorer og hos Arbeidsformidlingen.